

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr.2020-41-26H
Rīgā

2020.gada 28.decembrī

Nr. 6-6/34

Invalidu un viņu draugu apvienība
"Apeirons"

ivars@apeirons.lv

Smiltenes novada dome

dome@smiltene.lv

Labklājības ministrija

lm@lm.gov.lv

Ekonomikas ministrija

pasts@em.gov.lv

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

pasts@varam.gov.lv

Par vides pieejamības nodrošināšanu

Tiesībsargs ir izskatījis pārbaudes lietu Nr. 2020-41-26H, kas ierosināta pamatojoties uz Invalidu un viņu draugu apvienības "Apeirons" (turpmāk – Iesniedzēja) 2020.gada 31.augusta iesniegumu, kas Tiesībsarga birojā reģistrēts 2020.gada 1.septembrī ar Nr.1075, par nenodrošinātu vides pieejamību Smiltenes vidusskolas dienesta viesnīcā jeb internātā.

Izvērtējot pārbaudes lietas tiesiskos un faktiskos apstākļus, kas balstās uz saņemto informāciju, tiesībsargs sniedz šādu atzinumu, norādot turpmāko.

I. Faktiskie apstākļi

1.Iesniedzēja norādīja, ka Latvija ir pievienojusies vairākiem starptautiskiem līgumiem, kas nosaka vides pieejamības nozīmi cilvēku ar invaliditāti dzīves uzlabošanā, tomēr Smiltēnē, Dakteru ielā 27 saskaņā ar projektu Nr. 8.1.2.0/17/I/034 „Mācību vides uzlabošana Smiltenes vidusskolā” (turpmāk – Projekts) ir uzbūvēta internāta ēka, kurā nodrošināta pieejamība personām ar invaliditāti tikai ēkas pirmajā stāvā, tādējādi liedzot jauniešiem ar invaliditāti cieņpilni un līdzvērtīgi piekļūt telpām otrajā un trešajā stāvā. Minētais liedz daļai jauniešu socializēties, būt kopā, organizēt kopīgas mācības, ciemoties vienam pie otra.

Lai objektīvi un vispusīgi noskaidrotu tiesiskos un faktiskos apstākļus, tiesībsargs pārbaudes lietas ietvaros ir pieprasījis un saņēmis informāciju no Smiltenes novada domes (turpmāk – Dome) Labklājības ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Būvniecības valsts kontroles biroja (turpmāk – Birojs) un Centrālās finanšu un līgumu aģentūras (turpmāk - CFLA).

2. Dome par Projekta Nr.8.1.2.0/17/I/034 ietvaros uzbūvēto un ekspluatācijā nodoto internāta ēku Dakteru ielā 27, Smiltē (turpmāk – Internāts) paskaidroja sekojošo¹:

Internāts ir izbūvēts kā 3 stāvu ēka. Skolas internāta mērķis ir nodrošināt izglītojamiem no attālākajiem pagastiem un pilsētām atbilstošas dzīvojamās telpas mācību laikā. Internāta 1.stāvā izvietotas: telpa dežurantam, atpūtas telpa, mācību telpa, veļas mazgātava un žāvētava, divvietīgas četras dzīvojamās istabas, kas piemērotas cilvēkiem ar kustību traucējumiem, kur uz katrām divām istabām ir ierīkots 1 sanitārais mezgls ar dušu un tualeti un 1 virtuve, tehniskās telpas. Internāta 2. un 3.stāvā izvietotas: katrā stāvā 11 dzīvojamās istabas, no tām 5 istabas trīsvietīgas, 6 istabas divvietīgas, uz katrām 2 istabiņām ir izveidota 1 tualetes telpa un katrā stāvā uz 11 istabiņām izveidota virtuve un divas dušas telpas zēniem un meitenēm, noliktava un telpa personālam.

Projektēšanas darba uzdevums ticis sastādīts tā, lai sasniegtu normatīvā akta mērķi - nodrošināt personai ar invaliditāti iespēju patstāvīgi lietot un saņemt visus ēkā esošos publiskos pakalpojumus. Darba uzdevumā projektētājam tika noteikts, ka Internāta pirmais stāvs ir piemērots cilvēkiem ar kustību traucējumiem, tajā skaitā – Internāta pirmajā stāvā izvietot visas Internāta lietotājiem paredzētās koplietošanas telpas un visas dzīvojamās istabas pirmajā stāvā piemērot cilvēkiem ar kustību traucējumiem. Kopskaitā Internāta pirmajā stāvā izvietotās 4 istabas ar 8 vietām veido 13% no kopējā internāta vietu skaita.

Dome norādīja, ka Projekta izskatīšanas laikā Smiltenes novada būvvalde, telefoniski konsultējoties ar Būvniecības valsts kontroles biroju un šī gada augustā, veicot neformālu saraksti ar Ekonomikas ministriju par Latvijas būvnormatīvu piemērošanu, pamatojoties uz Ministru kabineta 2015. gada 30. jūnija noteikumu Nr.331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves” (turpmāk – Būvnormatīvs “Publiskas būves”), kā arī Ministru kabineta 2015.gada 30.jūnija noteikumiem Nr.340 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 211-15 “Dzīvojamās ēkas” (turpmāk - Būvnormatīvs “Dzīvojamās ēkas”), veikusi nelielu aprēķinu un konstatējusi, ka no Internāta kopējās platības 31% ir publiskās telpas, tātad dzīvojamo telpu platība ēkā ir lielāka par 50% un Internāts pēc būtības neatbilst definīcijai “Publiska būve”. Proti, kopējā Internāta ēkas platība - 1578m² un, aprēķinot ēkas platību attiecības (ieskaitot 2. un 3. stāva gaiteni) no ēkas kopējās platības, publiskas funkcijas telpas sastāda 31,4% jeb 494,6m², līdz ar to Internāts neatbilst Būvnormatīva “Publiskas būves” 2.4.punktā noteiktajai publiskas būves definīcijai, ka publiska būve ir ēka, kurā vairāk nekā 50 % ēkas kopējās platības ir publiskas telpas vai telpas publiskas funkcijas nodrošināšanai, vai inženierbūve, kura paredzēta publiskai lietošanai (piemēram, estrādes, stadioni).

Dome vērsa uzmanību uz Būvnormatīvu “Dzīvojamās ēkas” iekļauto normatīvo regulējumu attiecībā uz dzīvojamajām telpām, tostarp 3.1. punktu, kurā noteikts, ka daudzdzīvokļu ēka ir trīs un vairāk dzīvokļu ēka, kur ieeja dzīvokļos ir no koplietošanas kāpņu telpas, gaitēņa vai galerijas un ja visu dzīvokļu kopējā platība (ēkas dzīvojamā daļa) ir vismaz 50 % no ēkas virszemes stāvu kopējās lietderīgās platības, kā arī

¹ Smiltenes novada domes 2020.gada 8.septembra vēstule Nr. SND/4.7/1948 “Par vides pieejamību”.

90.punktu, kas noteic, ka liftu ēkā paredz, ja dzīvokli, kurā ir nodrošināta vides pieejamība, projektē augstāk par pirmo stāvu.

Nemot vērā norādīto un to, ka Internāta ēka, Domes ieskatā, neesot klasificējama kā publiska būve Būvnormatīva "Publiskas būves" izpratnē, Dome, pamatojoties uz Būvnormatīvu "Dzīvojamās ēkas", secinājusi, ka lifts nav nepieciešams, ja dzīvojamās ēkās telpas cilvēkiem ar kustību traucējumiem atrodas ēkas pirmajā stāvā. Domes ieskatā tas nevarētu tikt uzskatīts kā liegums jauniešiem ar invaliditāti cieņpilni un līdzvērtīgi pārējām personām izmantot otrajā un trešajā stāva sniegtos pakalpojumus un ērtības, kas tur netiekot sniegti.

Līdz ar to Domes ieskatā Būvnormatīva "Publiskas būves" 57.punkta regulējums, ka publiskās būvēs, kas ir augstākas par vienu stāvu, visu stāvu apkalpošanai paredz vismaz vienu pasažieru liftu vai izmanto citu risinājumu, kas būtu piemērots personām ar invaliditāti patstāvīgai lietošanai, nav attiecināms konkrētajā situācijā.

Atbildot uz tiesībsarga jautājumu "sniegt aprēķinu par iespējamo projekta/internāta būvniecības sadārdzinājumu lifta vai cita risinājuma, kas nodrošinātu personām ar invaliditāti ēkas otrā un trešā stāva pieejamību, izbūves gadījumā būvniecības procesa gaitā un šobrīd pēc ēkas pieņemšanas ekspluatācijā", Dome norādīja, ka aprēķins nav viennozīmīgi nosakāms, jo lifts nedarbojas pats par sevi kā atsevišķa iekārta. Lifta ierīkošanas gadījumā izmaksas ir atkarīgas arī no inženiertehnisko tīklu pievadiem un aprīkojuma, ēkas arhitektoniskā un būvkonstrukciju risinājuma, apkalpošanas, apkopes, uzturēšanas un ēkā noteiktajām ugunsdrošības prasībām. Domei, veicot ēkas pārbūves projektu blakus esošajā mācību ēkā, līdzvērtīgas lifta iekārtas un uzstādīšanas tiešās izmaksas (bez virsizdevisumu daļas un pievienotās vērtības nodokļa) pēc būvdarbu izpildītāja iesniegtās tāmes ir 23200,- EUR. Pēc aptuvenām izmaksu aplēsēm, konsultējoties ar būvdarbu izpildītājiem un būvdarbu kontrolējošiem speciālistiem kopējās izmaksas lifta ierīkošanai ir ap 150000,- EUR. Svarīgi norādīt, ka katrai izbūvētajai telpai ēkā ir jābūt pilnvērtīgi izmantotai, tajā skaitā arī liftam ir jāpilda sava funkcija. Tātad, Internāta otrā vai trešā stāvā būtu jārada atbilstoša vide – izglītojamo internāta gadījumā tas ir - dzīvojamai istabai un sanitārajiem mezgliem jābūt piemērotiem cilvēkiem ar kustību traucējumiem, kas nenoliedzami ietekmē ēkas kopējo platību un līdz ar to arī Internāta būvniecības kopējās izmaksas.

Dome akcentēja, ka tās mērķis ir radīt tādu mācību vidi, lai bērni ar kustību traucējumiem varētu izaugt, pilnvērtīgi mācīties un iegūt nepieciešamās zināšanas un prasmes līdzvērtīgi pārējiem bērniem un saukt Smiltenes vidusskolu par savu skolu.

3. Ekonomikas ministrija² informēja, ka no Smiltenes novada būvvaldes vadītājas Lienas Brolītes ir saņemtas divas neformālas elektroniskā pasta atbildes 11.08.2020. un 12.08.2020., kurās bija pievienoti atsevišķi dokumenti no konkrētā objekta būvniecības ieceres dokumentācijas. Minēto e-pasta vēstuļu kopijas Ekonomikas ministrija ir pievienojusi savai atbildei pielikumos. Ekonomikas ministrija norāda, ka Smiltenes novada būvvaldes vadītājas Lienas Brolītes 12.08.2020. vēstulē bija ietverts arī skaidrojums ar atsauci uz Būvnormatīva "Publiskas būves" 57. punktu, atzīmējot, ka "tātad, projektā vides pieejamība noteikta visam 1. stāvam, visa sadzīve, tas ir, atpūtas telpas ar vides pieejamību paredzētas 1.stāvā, līdz ar to atkrīt arī nepieciešamība apkalpot pārējos stāvus [...]", kā arī norādīts, ka atbilstoši Būvnormatīva "Publiskas būves" 6.punktam publiskas būves galveno lietošanas veidu un nepieciešamo telpu grupu

² Ekonomikas ministrijas 2020.gada 5.oktobra atbilde Nr.3.3-6/2020/6020N "Par vides pieejamību"

lietošanas veidus un telpu veidus, to skaitu, kā arī telpās izbūvējamo aprīkojumu nosaka būvniecības ierosinātājs, ievērojot šī būvnormatīva prasības.

Ekonomikas ministrija norādīja, ka, ievērojot tās rīcībā esošo informāciju, Internāta ēka būvniecības ieceres dokumentācijā ar apzīmēju “K14” tiek projektēta kā publiskā ēka (noteiktais lietošanas veids Nr.1211 – viesnīcas un sabiedriskās ēdināšanas ēkas; viesnīcas vai sabiedriskās ēdināšanas telpu grupa). Līdz ar to konkrētajā gadījumā bija piemērojams Būvnormatīvs “Publiskas būves”. Šī būvnormatīva 57.punkta regulējuma kā tehniskās normas (kā jebkura līdzīgas vides pieejamības tehniskās prasības) mērķis ir nodrošināt, attiecībā uz publiskām būvēm, ka personai ar kustību traucējumiem, līdzīgi kā citām personām, ir iespējas saņemt visus kādā publiskā būvē pieejamos pakalpojumus. Ēkas “K14”³ pirmajā stāvā ir izvietotas visas guļamtelpas personām ar kustību traucējumiem. Ir paredzēti arī vides pieejamības risinājumi, lai persona ar kustību traucējumiem varētu arī iekļūt šajā ēkā. Tāpat arī šīs ēkas pirmajā stāvā ir izvietotas visas tādas telpas, kuras var izmantot, neatkarīgi no piešķirtās guļamtelpas, citas personas, piemēram, mācību telpa, atpūtas telpas un veļas telpa. Ekonomikas ministrija atzīmē, ka pirmajā stāvā ir arī personām ar kustību traucējumiem paredzētas tualetes un virtuves. Citos stāvos ir tikai personām ar kustību traucējumiem nepielāgotas guļamtelpas, virtuves un tualetes telpas. Līdz ar to, ciktāl tas attiecas uz ēkā “K14” pieejamo pakalpojumu izmantošanu, būvniecības ieceres dokumentācijā, ir ietverti risinājumi, lai personas ar kustību traucējumiem, līdzīgi kā citas personas, varētu saņemt visus šajā ēkā pieejamos pakalpojumus. Raugoties no šāda aspekta, attiecīgās normas mērķis esot sasniegts. Tomēr atklāts jautājums esot, vai attiecīgā norma ir piemērota gramatiski pareizi. Šajā sakarā, Ekonomikas ministrijai atzīstot, ka attiecīgā tiesību norma varēja būt izteikta skaidrāk. Tas saistīts ar to, ka šajā normā nav paredzēts imperatīvi, ka “citi risinājumi” var būt tikai tādi, lai visos publiskās ēkas stāvos varētu nokļūt personas ar kustību traucējumiem.

4. Birojs paskaidroja,⁴ ka saskaņā ar Smiltenes novada domes Publisko iepirkumu komisijas 2018.gada 26.novembra paziņojumu pretendentiem Nr.SND/18/2-8.1.11/2489 par atklāta konkursa rezultātiem Internāta publisku būvdarbu līgumcena ir 1 218 486, 40 euro, kas ir zemāka par Būvniecības likumā noteikto sliekšni,⁵ lai arī pēcāk Internāta būvniecības kopējās izmaksas pārsniedza 1,5 miljonu sliekšni⁶ euro, tajā skaitā ar pievienotās vērtības nodokli. Līdz ar ko Birojs nav veicis Internāta būvdarbu kontroli un pieņemšanu ekspluatācijā, jo tā neietilpst Biroja kompetencē, bet ir Smiltenes novada būvvaldes kompetencē.

Atbilstoši Būvniecības likuma 6.¹ panta otrajai daļai Birojam turpmāk ir jānodrošina Internāta ekspluatācijas uzraudzība. Ekspluatācijas uzraudzībā ietilpst Būvniecības likumā 21.pantā noteikto būves īpašnieka pienākumu izpildes uzraudzība.

Saskaņā ar Būvniecības likuma 21.panta ceturtajā daļā noteikto, būves īpašnieks, šajā gadījumā Pašvaldība, nodrošina būves un tās elementu uzturēšanu ekspluatācijas laikā, lai būve un tās elementi visā ekonomiski pamatotajā ekspluatācijas laikā atbilstu

³ Internāta.

⁴ Būvniecības valsts kontroles biroja 2020.gada 9.oktobra atbilde Nr.1-7.1/2020/3216-nd “Par vides pieejamību”.

⁵ Saskaņā ar Būvniecības likuma 6.¹panta pirmās daļas 1.punkta c) apakšpunktu Birojs veic būvdarbu kontroli un pieņemšanu ekspluatācijā jaunām būvēm vai esošu būvju pārbūvei, kuru ieceres iesniedzējs ir pašvaldība, ja publisku būvdarbu līguma līgumcena ir 1,5 miljoni euro vai lielāka.

⁶ Saskaņā ar Smiltenes novada domes 2020.gada 22.janvārī noslēgto Vienošanos Nr.2 par izmaiņām 2019.gada 21.janvāra Līgumā Nr.SND-S-BU/ERAF/1-19 par būvdarbu veikšanu un atbilstoši Smiltenes pašvaldības norādītajai publiski pieejamai informācijai

šādām būtiskām prasībām: mehāniskā stiprība un stabilitāte, ugunsdrošība, higiēna, nekaitīgums un vides aizsardzība, lietošanas drošība un vides pieejamība, akustika (aizsardzība pret trokšņiem), energoefektivitāte un ilgtspējīga dabas resursu izmantošana.

5. Labklājības ministrija paskaidroja⁷, ka, lai iegūtu informāciju par projektu, ministrija telefoniski sazinājās ar Smiltenes novada būvvaldes vadītāju Lieni Brolīti. L.Brolīte paskaidrojusi Projekta ietvaros uzbūvētā Internāta telpu izvietojumu⁸ un norādījusi, ka Internāta ēkā uzturas audzēkņi, kas ir nepilngadīgas personas, tāpēc skolas vadība un personāls uzņemas atbildību par audzēkņiem par Internāta ēkā pavadīto laiku. Vienlaikus norādīts uz Internāta ēkas neatbilstību publiskās būves definīcijai (saskaņā ar būvvaldes atzinumu, publiskas ēkas definīcijai atbilst 31% internāta ēkas platības). L.Brolīte neformālā e-pastā Labklājības ministrijai atsūtījusi Internāta ēkas plānojumu un fotoattēlus, kuros atspoguļoti vides pieejamības elementi internāta ēkas 1.stāvā – lēzena uzbrauktuve pie ieejas ēkā, platas ieejas durvis bez sliekšņiem, plašs gaitenis, pielāgota tualetes un dušas telpa, aprīkota virtuves telpa, kas liecina, ka vides pieejamība internāta ēkas 1.stāvā ir nodrošināta.

Distancējoties no publiskas ēkas statusa skaidrojuma, Labklājības ministrija norādīja, ka Eiropas Savienības fondu finansiāli atbalstīto projektu īstenošanai ir jāveicina vienlīdzīgas iespējas un ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām paredzēto pienākumu izpildi, kas cita starpā attiecas uz izglītību, darbu, nodarbinātību un pakalpojumu, vides un informācijas pieejamību. Atbilstoši Eiropas Komisijas regulas⁹ 7.pantā noteiktajam programmu sagatavošanā un īstenošanā īpaši ir jāņem vērā pieejamības nodrošināšana personām ar invaliditāti. Svarīgi ir ievērot, ka personas ar invaliditāti ir ne tikai iespējamie pakalpojumu saņēmēji, bet arī personas, kurām ir jānodrošina vienlīdzīgas iespējas un tiesības būt nodarbinātiem atbilstoši viņu kompetencēm un profesionālajām spējām. Līdz ar to pieejama vide Smiltenes vidusskolas internāta ēkā nav skatāma tikai pieejamības audzēkņiem ar invaliditāti kontekstā, bet arī pieaugušo, kuriem ir invaliditāte, nodarbinātības kontekstā. Turklāt lifta neesamība internāta ēkā rada ne tikai šķēršļus cilvēku ar invaliditāti nodarbinātībai, bet arī ilgtermiņā var ierobežot pašvaldības iespējas izmantot ēku citiem mērķiem, piemēram, sociālo pakalpojumu sniegšanai vecāka gadagājuma cilvēkiem vai cilvēkiem ar invaliditāti, un prasīt papildu līdzekļus ēkas pielāgošanai.

Vienlaikus Labklājības ministrija saprotot, ka “saprātīga pielāgojuma” princips pieļauj atkāpes un iespēju kompensēt arhitektūras objektu nepieejamību, izmantojot asistīvus palīgpasākumus ar mērķi nodrošināt pakalpojumu pieejamību cilvēkiem ar invaliditāti. “Saprātīgs pielāgojums” nozīmē veikt vajadzīgās un atbilstošās izmaiņas un korekcijas, ja tās konkrētā gadījumā ir nepieciešamas un neuzliek nesamērīgu vai nepamatotu slogu, lai nodrošinātu, ka personas ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem var izmantot vai īstenot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības. Lai novērtētu, vai pieejamības prasību izpilde neuzliek nesamērīgu vai nepamatotu slogu atbildīgajām personām, jāņem vērā tādi aspekti kā iestādes lielums un resursi, izmaksas, kas saistītas ar pieejamības

⁷ Labklājības ministrijas 2020.gada 8.oktobra atbildes Nr.40-1-03/1465 “Par vides pieejamību”.

⁸ Sk. iepriekš sniegto Smiltenes novada pašvaldības informāciju.

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris) ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (<http://esfondi.lv/page.php?id=1153>)

prasību nodrošināšanu, plānotie ieguvumi u.c. Labklājības ministrija atzīmējusi, ka, lai gan būvniecību regulējošie normatīvie akti Latvijā neietver metodoloģiju, kā katrā individuālā gadījumā tiek aprēķināts “nesamērīgais slogs”, tomēr ministrijas ieskatā būtu nepieciešami vienoti kritēriji, lai attiecīgās iestādes varētu salīdzināt dažādas situācijas un sistemātiski novērtēt, kad katrā individuālā gadījumā ir pieļaujamas atkāpes no būvniecību regulējošo normatīvu prasībām, jo pastāv nesamērīgs slogs. Tāpat jāuzsver, ka gadījumos, kad tiek izvērtēts, kādā mērā pieklūstamības prasības nevar izpildīt tāpēc, ka tās radītu nesamērīgu slogu, būtu jāņem vērā tikai leģitīmi elementi. Prioritātes, laika vai zināšanu trūkums nevarētu tikt uzskatīts par leģitīmu iemeslu.

Balstoties uz iegūto informāciju par projektu, Labklājības ministrija, kā par horizontālā principa “Vienlīdzīgas iespējas” koordinēšanu atbildīgā institūcija, atbilstoši 2015. gada 8. septembra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 517 informēja CFLA par iespējamo neatbilstību Projektā un lūdza CFLA izvērtēt konstatēto iespējamo neatbilstību finanšu ietekmes noteikšanai un lēmuma pieņemšanai.

6. CFLA¹⁰, izvērtējusi Projekta iesniegumu un saņēmusi informāciju no Domes¹¹ nekonstatē pārkāpumu, kas atbilstu neatbilstības definīcijai Ministru kabineta 2015. gada 8. septembra noteikumu Nr. 517 “Kārtība, kādā ziņo par konstatētajām neatbilstībām un atgūst neatbilstoši veiktos izdevumus Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā 2014.–2020. gada plānošanas periodā” izpratnē. Vienlaikus CFLA norādīja, ka attiecībā par projekta horizontālā principa (turpmāk – HP) rādītāja precizēšanu KPVIS informējam, ka aģentūra veiks tehniskus precizējumus Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēmā projekta informācijas sadaļā “HP rādītāji” atbilstoši Labklājības ministrijas metodikas “Horizontālā principa “Vienlīdzīgas iespējas” īstenošanas uzraudzība 2014.–2020. gada plānošanas periodā” 1. pielikumam.

II. *Tiesībsarga vērtējums*

¹⁰ Centrālās finanšu un līguma aģentūras 2020. gada 21. oktobra atbilde Nr. 39-2-40/7034 “Par vides pieejamību” un Centrālās finanšu un līguma aģentūras 2020. gada 19. oktobra vēstule Nr. 39-2-40/6983 “Par konstatēto Smiltenes novada domes projektā”.

¹¹ Smiltenes novada dome 2020. gada 14. oktobrī KPVIS sadaļā “Saziņa ar CFLA” ir sniegusi skaidrojumu, ka būvprojektu izstrāde notika vienlaicīgi trīs ēkām: Skolas ēkā pārbūve, Sporta halles pārbūve par multifunkcionālu ēku un internāta ēkas jaunbūve. Lifts ir paredzēts skolas ēkā, kur personai ar kustību traucējumiem ir jāpārvietojas pa skolas kabinetiem dažādu priekšmetu apgūšanai. Lifts ir paredzēts multifunkcionālajā ēkā, kur persona ar kustību traucējumiem var nokļūt mācību klasēs, pie medicīnas personāla un fizioterapeita ēkas 2. stāvā. Internāta ēkā liftu nav paredzēts, jo visas telpas personām ar kustību traucējumiem tiek organizētas ēkas 1. stāvā – mācību klases, atpūtas telpas, sanitāri tehniskās telpas. Izvērtējot kompleksi, personai ar kustību traucējumiem tiek nodrošinātas vienādas iespējas ar pārējiem audzēkņiem mācīties, sportot, atpūsties un apmeklēt fizioterapeitu skolas teritorijā. Personām ar kustību traucējumiem ir nodrošināta droša un atbilstoša vide. Projekta realizācijai, būvprojekta izstrādātāji iespēju robežās ir konsultējušies ar Invalīdu un viņu draugu apvienību “Apeirons” pa tālruni, uz vietas tiekoties ar pārstāvjiem klātbūtnē, kā arī izmantojot Organizācijas mājas lapā <http://www.videspieejamiba.lv/> izvietoto informāciju. Būvprojekta izstrādes laikā tika vērtēta iespēja paredzēt internāta ēkā liftu, bet, ņemot vērā, ka šāds risinājums ievērojami sadārdzinātu projektu un samazinātu kopējo bērnu skaitu dienesta viesnīcā, tika pieņemts lēmums vides pieejamību internāta ēkā nodrošināt tikai 1. stāvā, saskaņā ar projektēšanas uzdevumu.

7. Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91.panta otrais teikums noteic, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Diskriminācijas aizlieguma mērķis ir nepieļaut nevienlīdzīgu attieksmi, ja tā balstās uz kādu aizliegtu kritēriju, tostarp invaliditāti. Satversmes 95. panta pirmajā ietverta valsts garantija aizsargāt cilvēka godu un cieņu.

Satversmes 110.panta otrā teikuma pirmajā daļā nostiprināts, ka “valsts īpaši palīdz bērniem invalīdiem”.

Eiropas Savienības tiesību sistēmā saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. pantu ir aizliegta arī diskriminācija, kuras pamatā ir citi iemesli, kas īpaši attiecas uz bērniem, piemēram, diskriminācija dzimuma, ģenētisko īpatnību, valodas, invaliditātes vai dzimumorientācijas dēļ.¹²

Apvienoto Nāciju organizācijas (turpmāk – ANO) Bērnu tiesību konvencijas¹³ 23. pantā noteikts, ka ikvienam bērnam ar garīgiem vai fiziskiem traucējumiem jādzīvo pilnvērtīga un cienīga dzīve apstākļos, kas ļauj saglabāt pašcieņu, palīdz uzturēt ticību saviem spēkiem un atvieglo viņu iespējas aktīvi piedalīties sabiedrības dzīvē.

Bērnu tiesību konvencijas 15. pantā definētas ikviena bērna tiesības uz biedrošanās brīvību un miermīlīgas pulcēšanās brīvību. Šī panta otrajā daļā noteikts, ka šo tiesību īstenošanai nedrīkst piemērot citus ierobežojumus kā vien tos, kas paredzēti tiesību aktos un demokrātiskā sabiedrībā nepieciešami, lai aizsargātu valsts vai sabiedrības drošību, sabiedrisko kārtību (*ordre public*), sabiedrības veselību vai tikumību vai citu personu tiesības un brīvības.

Bērnu tiesību konvencijas ieviešanas praksē rokasgrāmatā norādīts, ka uzsvars Bērnu tiesību konvencijas 23. pantā tiek likts uz „aktīvu līdzdalību sabiedrībā” un „pēc iespējas pilnīgāku sociālo integrāciju”.¹⁴

ANO Bērna tiesību komitejas Vispārējos komentāros Nr. 9 par bērnu invalīdu tiesībām un Eiropas deklarācijā par bērniem un jauniešiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem un viņu ģimenēm valstis tiek aicinātas aizstāt aprūpes pakalpojumus iestādēs, kas negatīvi ietekmē bērnu veselību un attīstību, ar augstas kvalitātes atbalstu un alternatīviem aprūpes veidiem sabiedrībā. Alternatīviem pakalpojumiem, kas var ietvert sevī radnieku veiktu aprūpi, aprūpi audžuģimenēs un adopciju, jābūt organizētiem tādā veidā, lai motivētu cilvēkus, kuri apzināti cenšas rūpēties par tādiem bērniem, ir jūtīgi pret bērnu īpašām vajadzībām un ir spējīgi sniegt bērniem labumu, paņemt bērnus savā aprūpē.¹⁵

Sociālo tiesību pamatelementi ir pieejamība, piekļūstamība, pielāgojamība un pieņemamība.¹⁶

¹² Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra un Eiropas Padome “Rokasgrāmata par Eiropas tiesību aktiem bērnu tiesību jomā”, 2015.gads//Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/7_Resursi/Rokasgramatas/fra-ecthr-2015-Rokasgramata%20par%20Eiropas%20tiesibu%20aktiem%20bernu%20tiesibu%20joma_lv.pdf .

¹³ ANO Bērnu tiesību konvencija//Pieņemta un pieejama parakstīšanas, ratificēšanas un pievienošanās procedūrai ar Ģenerālās asamblejas 1989. gada 20. novembra Rezolūciju 44/25, stājusies spēkā 1990. gada 2. septembrī saskaņā ar 49. Pantu, ratificēja Latvijas REpublikas Augstākā Padome.

¹⁴ Latvijas Republikas tiesībsargs. “Pārskats par Latvijas Republikas tiesībsarga paveikto, monitorējot ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu (2010. - 2016.)”//Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/lapas/petijums_par_augstskolu_pieejamibu_2017_1510305919.pdf .

¹⁵ Latvijas Republikas tiesībsargs. “Pārskats par Latvijas Republikas tiesībsarga paveikto, monitorējot ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu (2010. - 2016.)”//Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/lapas/petijums_par_augstskolu_pieejamibu_2017_1510305919.pdf .

¹⁶ Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra un Eiropas Padome “Rokasgrāmata par Eiropas tiesību aktiem bērnu tiesību jomā”, 2015.gads//Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/7_Resursi/Rokasgramatas/fra-ecthr-2015-Rokasgramata%20par%20Eiropas%20tiesibu%20aktiem%20bernu%20tiesibu%20joma_lv.pdf .

ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (turpmāk – Konvencija), kura ir spēkā Latvijā, dalībvalstis ir atzinušas fiziskās, sociālās, ekonomiskās un kultūras vides, veselības aprūpes un izglītības, kā arī informācijas un sakaru pieejamības nozīmi, kas personām ar invaliditāti ļauj pilnībā izmantot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības (konvencijas preambulas „v” punkts). Konvencijas 3.pants paredz vairākus pamatprincipus, proti, cilvēkam piemītošās cieņas, personīgās patstāvības, tostarp personīgās izvēles brīvības, un personas neatkarības ievērošanas principu, diskriminācijas aizliegumu, pilnīgu un efektīvu līdzdalību un integrāciju sabiedrībā, cieņu pret atšķirīgo un personu ar invaliditāti kā cilvēku daudzveidības un cilvēces daļas pieņemšanu, iespēju vienlīdzību, pieejamību, cieņu pret bērnu ar invaliditāti spēju attīstību un pret bērnu ar invaliditāti tiesībām saglabāt savu identitāti.

Atbilstoši Konvencijas 9.pantā ietvertajam pieejamības principam, lai personas ar invaliditāti varētu dzīvot neatkarīgi un pilnvērtīgi piedalīties visās dzīves jomās, dalībvalstīm ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai vienlīdzīgi ar citiem nodrošinātu personām ar invaliditāti pieeju fiziskajai videi. Pasākumi, kas ietver pieejamībai traucējošu šķēršļu un barjeru identificēšanu, citu starpā attiecas gan uz ēkām, ceļiem, transportu un citiem iekštelpu un āra objektiem, gan skolām, mājokļiem, ārstniecības iestādēm un darba vietām (panta pirmās daļas „a” punkts).

Saskaņā ar Konvencijas 24. panta 1. punktu dalībvalstīm ir jānodrošina personu ar invaliditāti tiesību uz izglītību īstenošana, izmantojot iekļaujošu izglītības sistēmu visos līmeņos, ieskaitot pirmsskolas, pamatskolas, vidējās un augstākās izglītības, arodniecības un mūžizglītību, ārpuskolas un sabiedriskās aktivitātes, kā arī visiem studentiem, tostarp personām ar invaliditāti, bez diskriminācijas un ar vienādiem noteikumiem ar citiem. Tajā galvenā uzmanība tiek pievērsta visu studentu pilnīgai un efektīvai līdzdalībai, pieejamībai un iespējām uz sasniegumiem, īpaši tiem, kuri dažādu iemeslu dēļ ir izslēgti vai kuriem draud atstumšana.

Visai izglītības sistēmai jābūt pieejamai, ieskaitot ēkas, informāciju un komunikāciju, kas ietver apkārtējās vides vai frekvences modulācijas palīgsistēmas, mācību programmu, izglītības materiālus, mācību metodes, novērtēšanu, valodu un atbalsta pakalpojumus. Skolēnu ar invaliditāti vide ir jāveido tā, lai veicinātu iekļaušanu un garantētu viņu vienlīdzību visā izglītības laikā, piemēram, skolas transports, kam jābūt iekļaujošam, pieejamam un drošam; ūdens un sanitārijas iekārtas, ieskaitot higiēnas un tualetes telpas; skolas kafejnīcas; atpūtas un atpūtas telpas. Dalībvalstīm būtu jāaizliedz jebkādu nākotnes izglītības infrastruktūru veidošana un sankcijas par tām, kas nav pieejamas, kā arī jāizveido efektīvs uzraudzības mehānisms un laika grafiks visām esošajām izglītības vidēm, lai tās būtu pieejamas.¹⁷

Visu veidu diskriminācijas novēršanai nepieciešamie pasākumi ietver juridisko, fizisko, saziņas un valodas, sociālo, finanšu un attieksmes barjeru noteikšanu un novēršanu izglītības iestādēs un sabiedrībā. Tiesības uz nediskrimināciju ietver tiesības

¹⁷ UN Committee on the Rights on Persons with Disabilities, General Comment No.2, Article 9:Accessibility. [Pieejams: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/2&Lang=en]

netikt nošķirti un tikt nodrošinātam ar saprātīgu pielāgošanu, un tās jāsaprot saistībā ar pienākumu nodrošināt pieejamu mācību vidi.¹⁸

Vienlaikus “Saprātīga pielāgošana” ir vienots termins, un “saprātīgu” nevajadzētu pārprast kā izņēmuma klauzulu; jēdzienam “saprātīgums” nevajadzētu darboties kā atsevišķam pienākuma kvalificētājam vai pārveidotājam. Tas nav veids, kā novērtēt izmitināšanas izmaksas vai resursu pieejamību.

“Nesamērīgs vai nepamatots slogs” ir jāsaprot kā vienots jēdziens, kas nosaka pienākuma robežu nodrošināt saprātīgu piemērošanu. Abi termini jāuzskata par sinonīmiem, ciktāl tie attiecas uz vienu un to pašu ideju: pieprasījumam par saprātīgu pielāgošanu jābūt saistītam ar iespējamu pārmērīgu vai nepamatotu slogu pienākuma veicējam.¹⁹

ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejas ieskatā katrā gadījumā, lai noteiktu, vai vides pielāgošanas prasība neuzliek nesamērīgu slogu, ir nepieciešama individuāla pieeja, kuras pamatā ir konsultācijas ar attiecīgo iestādi, kurai uzticēta pielāgošanas nodrošināšana. Iespējamie faktori, kas jāņem vērā, ir finanšu izmaksas, pieejamie resursi (ieskaitot valsts subsīdijas), atbildīgās iestādes lielums (kopumā), modifikācijas ietekme uz iestādi, trešo personu ieguvumi, negatīva ietekme uz citām personām un pamatotas veselības un drošības prasības.

Ir ārkārtīgi svarīgi, lai personas ar invaliditāti izglītošana ietver pozitīvas pašapziņas stiprināšanu, pārliecinoties, ka bērns jūt, ka apkārtējie viņu ciena. Bērnam jāredz, ka citi viņu respektē un atzīst viņa vai viņas cilvēktiesības un pamattiesības. Būtu plašāk jāatzīst un jāveicina vienaudžu atbalsts, kas veicina bērnu ar invaliditāti pašnovērtējumu. Izglītībai ir arī jānodrošina bērnam iespējami lielāka kontroles, sasniegumu un panākumu pieredze.²⁰

Konvencijas 17. pantā noteikts, ka ikvienai personai ar invaliditāti ir tiesības uz tās fiziskās un garīgās integritātes ievērošanu vienlīdzīgi ar citiem.

Personas tiesības uz tās garīgās un fiziskās integritātes ievērošanu ir būtisks tiesību uz privāto dzīvi saturs elements, kas ietver godu un cieņu, sava dzīves telpu, attiecības ar citām personām, ieskaitot informāciju par šīm attiecībām. Tas ietver arī tiesības paturēt savu privāto dzīvi noslēpumā no citām privātpersonām.²¹ Valstij ir pienākums ne vien pašai nepamatoti neiejaukties indivīdu privātajā dzīvē, bet arī pasargāt viņus no sociālās atstumtības.

8. Tiesībsarga izskatāmajā lietā pastāv strīds par to, vai Internāts ir publiska būve, kurā īpašniekam, proti, šajā gadījumā Domei ir pienākums publiskās ēkās, kas ir

¹⁸ UN Committee on the Rights on Persons with Disabilities, General Comment No.4 (2016), Article 24: Right to inclusive education. [Pieejams: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/4&Lang=en]

¹⁹ UN Committee on the Rights on Persons with Disabilities, General Comment No.6 (2018) on equality and non-discrimination //Pieejams: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/6&Lang=en].

²⁰ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Right to education handbook, 2019.//Pieejams: https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/RTE-UNESCO_Right%20to%20education%20handbook_2019_En.pdf .

²¹ <https://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/cilvektiesibas/pilsoniskas-un-politiskas-tiesibas/apraksts> .

augstākas par vienu stāvu, ierīkot liftu vai citu alternatīvu risinājumu, kas kalpotu personām ar invaliditāti, lai tās patstāvīgi varētu nokļūt tur, kur šajā ēkā tās vēlas nokļūt. Lai ikviens varētu veidot attiecības un uzturēt kontaktus ar tiem, ar kuriem vēlas pats. Lai augstākā vērtība būtu cilvēka brīvība, pašcieņa un cieņa.

Atzīto tiesību īstenošanā ir būtiski pieņemt tam atbilstošu tiesisko regulējumu, kā arī nodrošināt tā ievērošanu un tādējādi arī kontroli. Arī konvencija tādēļ pietiekami skaidri noteic, ka dalībvalstis apņemas pieņemt visus atbilstošos likumdošanas, administratīvos un citus pasākumus konvencijā atzīto tiesību īstenošanai; veikt visus nepieciešamos, tostarp likumdošanas, pasākumus, lai grozītu vai atceltu pastāvošos likumus, noteikumus, paražas un praksi, kas rada personu ar invaliditāti diskrimināciju; veikt visus atbilstošos pasākumus, lai likvidētu diskrimināciju invaliditātes dēļ, ko piekopj jebkāda persona, organizācija vai privāts komersants (4.panta pirmās daļas „a”, „b”, „e” punkts).²²

Latvijā pieejamības fiziskajai videi – publiskām ēkām – ziņā ir ieviests atbilstošs tiesiskais regulējums. Proti, Būvniecības likuma 4.panta 6.punktā noteikts būvniecības jomas viens no principiem - vides pieejamības princips, saskaņā ar kuru būvniecības procesā tiek veidota vide, kurā ikviena persona var ērti pārvietoties un izmantot būvi atbilstoši tās lietošanas veidam, ka būve projektējama un būvējama tā, lai nodrošinātu vides pieejamību. Būvnormatīvs „Publiskas būves”, kas stājās spēkā 2015.gada 1.jūlijā, 4.nodaļa ietver detalizētākas publisko ēku vides pieejamības prasības.

Ievērojot šo regulējumu, Latvijas likumdevējs nacionālajās tiesību normās ir noteicis, ka publiskās būvēs pieejamībai tām, kā arī stāvu apkalpošanai ir jānodrošina piekļūšanas risinājums, kas ir piemērots personām ar invaliditāti patstāvīgai lietošanai.²³

Lai arī Dome pieturās pie pārlicības, ka Internāts neesot publiska būve, ar ko tā attaisno Būvnormatīva “Publiskas būves” 57. panta nepiemērošanu, tiesībsargs norāda, ka primāri par publisku būvi ir uzskatāma būve, kas paredzēta sabiedrības vajadzībām.

Būvnormatīvā “Publiskas būves” sniegtā publiskas būves legāldefinīcija, kas nostiprināta 2.4.punktā paredz, ka publiska būve ir ēka, kurā vairāk nekā 50 % ēkas kopējās platības ir publiskas telpas vai telpas publiskas funkcijas nodrošināšanai, vai inženierbūve, kura paredzēta publiskai lietošanai (piemēram, estrādes, stadioni).

Tiesībsarga ieskatā aplams ir Domes arguments par telpu procentuālo sadalījumu, jo būtiski norādīt, ka visas internāta telpas ir paredzētas publiskas funkcijas nodrošināšanai, vienlaikus ievērojot visu Internātā mītošo skolēnu tiesības uz mājokli un privātumu.

Likuma “Par pašvaldībām” 15.panta pirmās daļas 4.punktā noteikts, ka viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir gādāt par iedzīvotāju izglītību.

Izglītības likuma 17.panta trešās daļas 10.punktā nostiprināts pašvaldības pienākums nodrošināt internāta pakalpojumus.

²² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019.gada 12.jūlija spriedums SKA-9/2019 lietā Nr. A420291913, 13.punkts.

²³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019.gada 12.jūlija spriedums SKA-9/2019 lietā Nr. A420291913, 14.punkts.

No likuma "Par pašvaldībām" 3.panta izriet, ka vietējā pašvaldība ar tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību nodrošina likumos noteikto funkciju izpildi, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses.

Smiltenes vidusskola ir pastarpinātās pārvaldes iestāde, kas izveidota saskaņā ar Domes 2015.gada 26. novembra lēmumu 6.§. (prot. Nr.16) "Par Smiltenes ģimnāzijas, Smiltenes Centra vidusskolas un Smiltenes Trīs pakalnu sākumskolas reorganizāciju" un atbilstoši Smiltenes novada domes 2009. gada 20. jūlija saistošo noteikumu Nr. 1/09 "Smiltenes novada pašvaldības nolikums" 7.1.punktam, ka pašvaldības funkciju izpildei Dome ir izveidojusi pašvaldības iestādi "Smiltenes vidusskola".

Viens no Smiltenes vidusskolas pienākumiem ir nodrošināt internāta pakalpojumus, kas ir pašvaldības publiska funkcija.

Tāpat Internāts ir publiska būve, kura ir augstāka par vienu stāvu un tajā ir jānodrošina vismaz viens pasažieru lifts vai cits risinājums, ar kura palīdzību persona ar invaliditāti patstāvīgi var nokļūt citos stāvos.

Būvniecības likuma 9.¹panta trešā daļa nosaka, ka jaunas būvniecības gadījumā atkāpes no būvnormatīvu tehniskajām prasībām (izņemot atkāpes no mehāniskās stiprības un stabilitātes prasībām) ir pieļaujamas pēc paredzēto alternatīvo tehnisko risinājumu saskaņošanas vai pamatošanas šā panta septītajā vai devītajā daļā noteiktajā kārtībā, bet Būvniecības likuma 9.¹panta septītās daļas 4.punkts nosaka, ka vides pieejamības jomā alternatīvos tehniskos risinājumus un atkāpes no būvnormatīvu tehniskajām prasībām speciālajos būvnoteikumos noteiktajos gadījumos saskaņo būvvalde vai institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas. Atbilstoši Būvniecības likuma 12.panta trešās daļas 6.punktam būvvalde izskata alternatīvus tehniskos risinājumus vides pieejamības nodrošināšanai, ja nepieciešams, lūdzot attiecīgās jomas nevalstisko organizāciju ekspertu viedokli gadījumos, kad būvprojektā nav iespējams ievērot būvnormatīvu tehniskās prasības.

Būvnormatīva "Publiskas būves" 57.punktā ietvertās tiesību normas mērķis nevar būt tulkojams šauri, proti, kā nodrošinātu iespēju personām ar invaliditāti saņemt attiecīgā ēkā esošos publiskos pakalpojumus.

Tas, ka pieejama vide ir nodrošināta Internāta pirmajā stāvā, nav uzskatāms par citu risinājumu minētās tiesību normas izpratnē. Personai ar invaliditāti patstāvīga nokļūšana otrajā un trešajā stāvā nav saistāma ar to, vai otrajā un trešajā tiek nodrošināti publiski pakalpojumi, bet ar to, ka persona vēlas tur nokļūt, iespējams, vien sev zināmu apstākļu dēļ.

Pieejamas vides pamatpostulāts ir, ka persona ar invaliditāti var patstāvīgi nokļūt tur, kur tā vēlas.

Atbilstoši vides pieejamības principam pieejamības risinājumi personām ar invaliditāti pēc iespējas veidojami tā, lai piekļuve būtu īstenojama patstāvīgi. Kā tas izriet arī no spēkā esošā Būvniecības likuma regulējuma, pieejamība konkrētā gadījumā ir uzskatāma par nodrošinātu, nevis, nosakot kādu konkrētu piekļuves risinājuma veidu, bet tad, ja izvēlētais risinājums atbilst principam pēc būtības, proti, iespējai to personai ar invaliditāti lietot neierobežoti vai patstāvīgi. Katrā ziņā pieejamības princips nevar tikt uzskatīts par ievērotu gadījumā, ja arī tehniskie līdzekļi ir izbūvēti vai ierīkoti, faktiski piekļuve ir pārlietu aprūtināšana vai pat neiespējama.²⁴

9. Tiesībsargs uzskata, ka Domes skaidrojumi un argumenti, atkarībā no nepieciešamības, norādot un atsaucoties uz normatīvajiem aktiem, ka Internāta ēka vai nu

²⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019.gada 12.jūlija spriedums SKA-9/2019 lietā Nr. A420291913, 19.punkts

ir, vai nav publiska ēka, nav attaisnojami ar Domes iespējamo kļūdīšanos normatīvo aktu interpretācijā, bet ir apzināti maldinoši, lai attaisnotu savu neizdarību.

Būvnormatīva "Publiskas būves" 6. punktā noteikts, ka publiskas būves galveno lietošanas veidu un nepieciešamo telpu grupu lietošanas veidus un telpu veidus, to skaitu, kā arī telpās izbūvējamo aprīkojumu nosaka būvniecības ierosinātājs, ievērojot šī būvnormatīva prasības.

Dome, kā būvniecības ieceres ierosinātājs, un Smiltenes novada būvvalde neparedzot Internāta ēkā Būvnormatīva "Publiskas būves" 57. punktā noteiktā lifta vai cita risinājuma, ar kuru persona ar invaliditāti patstāvīgi var nokļūt ēkas citos stāvos, izbūvi, ir pārkāpusi normatīvo aktu prasības un ir nesaimnieciski izlietojusi finanšu līdzekļus, jo lifta vai cita alternatīva risinājuma izbūve pēc Internāta ekspluatācijas uzsākšanas ievērojami sadārdzina to izbūvi.

Vienlaikus uzskatāms, ka, neizpildot 57. punkta prasības būvniecības laikā, Dome ir rīkojusies pretēji labai pārvaldībai.

Labas pārvaldības princips konstitucionāls vispārējais tiesību princips, kas paredz, ka valsts kalpo tās iedzīvotājiem.

Labas pārvaldības princips prasa ētisku, pretimnākošu un cieņpilnu valsts attieksmi pret iedzīvotāju, kas cita starpā ietver ne vien iestādes pienākumu rīkoties atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam, bet arī pienākumu efektīvi izlietot finanšu līdzekļus.

III. Tiesībsarga rekomendācijas

Apzinoties lifta šī brīža izbūves finansiālo ietekmi uz pašvaldības budžetu, tiesībsargs aicina Domi lūgt ekspertu viedokli un kopīgi izvērtēt, vai Internātā nav iespējams ierīkot citu risinājumu, kas būtu piemērots personām ar invaliditāti patstāvīgai lietošanai.

Ievērojot Labklājības ministrijas norādīto par vienotu kritēriju un metodoloģijas neesamību attiecībā uz atkāpes principa "nesamērīgs slogs" aprēķināšanu katrā individuālā būvniecības gadījumā attiecībā uz vides pieejamības nodrošināšanu, un lai attiecīgās iestādes varētu salīdzināt dažādas situācijas un sistemātiski novērtēt, kad katrā individuālā gadījumā ir pieļaujamas atkāpes no būvniecību regulējošo normatīvu prasībām, jo pastāv nesamērīgs slogs, tiesībsargs aicina Ekonomikas un Labklājības ministriju vienoties par šādas metodoloģijas izstrādi.

Tiesībsarga rekomendāciju īstenošanai tiek noteikti seši mēneši.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Inga Peimane, 67686768
inga.peimane@tiesibsargs.lv

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu